

İrk Tipi İçindeki Varyasyonlar/Tipler

İlker Ünlü – Aralık 2018

Bir önceki yazımda ırk standardının çizdiği resmin ‘**ırk tipi**’ olduğunu ve ırk tipinin çizdiği dairenin dışında kalan köpekleri o ırktan saymakta neden güçlük çekeceğimizi açıklamıştım. Bu sefer ırk içindeki kabul edilebilir varyasyonlardan/tiplerden bahsedeceğim.

Standard ne kadar ayrıntılı olursa olsun bahsi geçen ırk tipiyle ya da grubuyla elle tutulur bir tecrübeye sahip değilseniz standardin tasvir ettiği köpek, anladığınız köpekten ileri gitmeyecektir. Ve bu köpek herhangi bir köpek olabilir.

Her ırkın olmazsa olmazı olan ve o ırktan bahsedildiğinde gözümüzün önüne gelen o resim ırk tipi olsa da bu tanım sanıldığı kadar katı sınırlarla çevrili değildir. Sonuçta aynı batından çıkan kardeşler arasında bile karakter olduğu kadar fiziksel farklar da olacaktır.

Önce böyle bir batımdan başlayalım. Bu herhangi bir ırk olsun. İlk göze çarpan kemik yapıları diyelim. Bir iki tanesi daha iri kemikli olurken çoğu orta derecede belki de son ikisi daha ince kemikli olabilir. Bu iri kemikli kardeşler daha geniş dolayısıyla o ırk için göze daha çekici kafalara sahip de olabilirler. Burada endişe verecek kadar ince ya da aşırı hantallaşan kalın kemik yapısından bahsetmiyorum. Yavrular hala ait olduğu ırkı değişen derecelerde temsil etmeye devam ediyor olabilirler. Hiç biri ırk tipi dışında olmadığı gibi standarda göre diskalifiye edici özelliklere de sahip değiller. Aralarında doğal bir dış görünüme dayalı farklılıklar söz konusu.

İşte hala ırk tipinin içinde olmasına rağmen kabul edilebilir görünüm farklarının ortaya çıkmasını en basit haliyle böyle açıklayabiliriz. Bu sadece köpeğin genetik geçmişinin kendini farklı yavrularda farklı ifade etme şeklidir. Çok aşırı gidenler üretimden çıkarılırken kabul edilebilir skala içinde kalanlar genel fiziksel ve karakter özelliklerinin standartta tanımlanan kaliteye yakınlığına göre üretimde kullanılıp kullanılmayacaklarına karar verilir.

Diyelim ki siz şehir içinde kontrolü daha kolay, göze de daha çekici de gelen daha iri kemikli ve daha atletik kardeşlerine nazaran çok harekete meyilli olmayanların sizin üretim çizginize daha uygun olduğunu düşünüyorsunuz. Bu yavrudan başlayarak

gelecekte ona tip açısından benzer eşler bulmayı planlayabilirsiniz. Hala aynı ırk içinde miyiz? Kesinlikle evet. Burada olmakta olan ırkın sağlıklı çeşitliliği içinde farklı yetiştiricilerin ırkı oluşturan gen havuzundaki kendini farklı şekilde ifade eden kalıtsal özelliklerden hoşuna gidenleri ön plana almasıdır. Günün sonunda her yetiştirici kendi imzasını yaratmak ister. Bu imzanın kalitesi ve tutarlılığı üretim programının başarısıyla doğru orantılıdır.

İrk tipi içinde bu farklılıklar, bazen de özellikle endemik ırklarda, kendiliğinden oluşur. Boyutlardaki ya da kürk yapısındaki değişiklik çalıştığı bölgenin yapısıyla alakalı olabilir. Rakım ve iklim, görev tanımıyla birleştiğinde gözle görülür fiziksel farklılıklar yaratırken hala belirli bir ırk tipini koruyan bir yan popülasyon oluşturabilir.

İrk tipinin içinde bahsi geçen varyasyonlar çeşitli kişilerce farklı tanımlansa da en pratik haliyle sadece ırkın farklı “**tipleri**” de olarak tanımlanabilir. Örneğin aynı sürü koruma köpeğinin yüksek yaylalarda veya alçak ovalarda kullanılan tipleri genel tanımı bozmadığı halde boyut, kemik yapısı ya da kürk bakımından farklılık gösterecektir.

Her ne kadar daha çok dış görünümünden bahsediyor olsak da bu farklar köpeklerin karakterlerini de içerebilir. Kimi, belirli bölgelerde belirli şekillerde çalışan köpekleri tercih ederken aynı köpek aynı ırkın parçası olsa da farklı bir ortamda başka davranış tercihlerine göre üretilebilir.

Yetiştiriciler kolaylıkla üretim tercihlerine göre ırklar içinde farklı tipleri (varyasyonları) ön plana çıkarabilirler. Bu tiplerin dikkat çekmesi ürettikleri köpeklerin ne kadar popülerleştigiyle doğru orantılıdır. Bunu köpeklerini yaygın bir şekilde tanıtarak, kaliteli köpekler üretilip onun ürettiği köpek tipine merakı ve ilgiyi arttırarak sağlayabilirler.

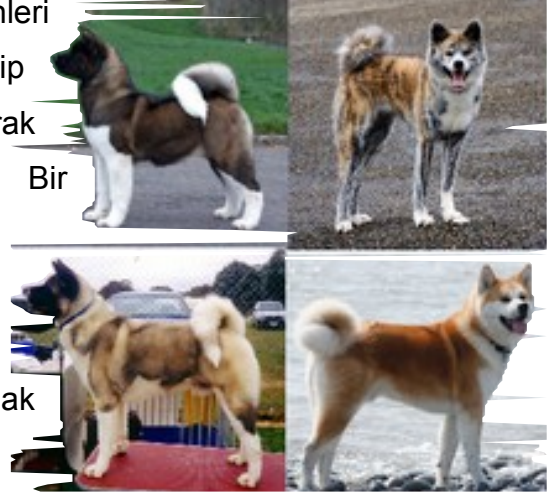
Farklı Ülkelerde Farklı Tiplerin Ön Plana Çıkması

Bir kaç yıl önce CRUFTS'ta Pirene Dağ Köpekleri ringinde İngiliz bir yetiştirici köpeklerinin seçilmemesini hakemin Fransız tipi köpekleri seçmesine bağlamıştı. Bu, belirli tiplerin belirli ülkelerde o ülkenin imzası haline gelerek ön plana çıkmasına güzel bir örnek.

İngiltere'de üretilen Pirene Dağ Köpekleri belirli bir ifadeye sahipler. Bu ırkın anavatanı Fransa'daki köpeklerden onları tecrübeli hakemler için farklı kılıyor. Hala

aynı ırklar mı? Bakınca aynı. Standardin yorumlanması farklı. O günkü hakem gelen köpeklerin kalitesine bakmış ve farzedelim aynı kalitedeki iki köpekten tercih ettiği Fransız tipini seçmiş olabilir.

Farklı ülkelerde bu tipler üzerine üretim tercihleri bazen öyle ileri gidebilir ki sıklıkla iki ayrı tip yanyana geldiğinde aynı ırk olarak görülmeyecek noktaya çekilmiş olabilirler. Bir zamanların Japon Akitasi Amerika'da o kadar farklılaştırıcı özelliklerde üretilmiştir ki isin icinden çıkmanın tek yolu onları Japon ve Amerikan Akita adıyla iki ayrı ırk olarak tanımak olmuştur.

Amerikan Akita (solda) Japon Akita (sagda)

Diğer bir örnek te Amerikan Pitbull Terrier'den devşirilen Amerikan Staffordshire Terrier'dir. Bazı pitbull sahipleri köpeklerinin dövüşlerden uzak sadece güzellik yarışmaları ve eşlik köpeği olarak üretilmesinden yana olunca köpeklerini belirli bir tipe dayalı daha sınırlı bir görünümde üretmeyi seçmişlerdir. İlk başlarda "simokin giymiş pitbull" tabiriyle bıyık altından gülünen bu köpekler nesiller geçtikçe performansa dayalı değişken tipte üretilen pitbull terriere karşılık daha tutarlı bir görünümle günümüzün en popüler ırklardan biri olmayı başarmışlardır. Bazı Amerikan Pitbull ve Amerikan Staffordshire Terrierler hala daha birbirine çok benzese de çoğu Amerikan Staffordshire Terrier bugün üretilen Amerikan Pitbulllardan ayrı bir tipe sahiptir.

Amerikan Staffordshire Terrier

Amerikan Pitbull Terrier

Sonuçta her yetiştirici için ürettiği köpekler onun imzasıdır demistik. Bu bazen de bir ülkenin o ırkı üretme geleneğine dönüşebilir. Köpeğe baktığınızda hangi ülkede üretildiğini anlayabilirsiniz. Irkla yeterince tecrübesi olan ve sık sık farklı yetiştiricilerin ürettiği köpekleri gözlemleyen biri aynı ülke içinde hangi köpeğin hangi yetiştiricinin tercih ettiği tipi dahası onun imzası olduğunu bile söyleyebilir. Bu farklıyı yaratma hırsı yetiştiriciler arasında bazen öyle ileri giderki standartta olmamasına rağmen yavaş yavaş ırkın üretiminde sıklıkla göze çarpan hatta modaya dönüşen üretim tercihlerini içerir. Ama başka bir yazının konusu.

Aşağıda ırk tipi içinde belirli varyasyonların/tiplerin ön plana çıkarak ırklar içinde nasıl ayrılmaya neden olduğuna dair örnekler var.

Master Midnight Shadow, North East England

BISS AmCh, EngShCh, Trialer Olé, JH

Calisan ve show Labrador Retriever tip farkı

Amerika ve Kontinental Avrupa'da uretilen Doberman tip farki

European
Ch. Luizador Kornelia

American
Ch. 4D's Jasmine In
My Mind v BlkOak

Avrupa ve Amerika'da uretilen Danua tip farki

Amerika ve Avrupa'da uretilen Boxer tip farki

Tipler Arasında Denge

İrk tipi içindeki varyasyonlardan bahsettiğimizde özellikle de birkaç farklı ırkın çaprazlanmasından meydana gelmiş ırklar söz konusu ise bu karışıma katkıda bulunan ırkların etkisi tipler üzerinde daha kolay görülebilir. En bilinen örnek Bull terrier'dir. Eski Beyaz İngiliz Terrieri, Bulldog ve Dalmaçya'nın üretiminde kullanıldığına inanılan bu ırkta sık sık daha tıknaz ve kalın köpekleri bulldog, daha ince, çevik ve küçük köpekleri terrier ve daha uzun bacaklı ve daha akiskan yürüyenleri Dalmaçya tipi olarak tanımlanır. İdeali, üç tipin orantılı bir şekilde dengelendiği orta tiptir.

Yukarıdaki resimler her ne kadar ırk içindeki varyasyonların farklı ülkelerde öne çıkarılarak ırkın genel tanımına dönüşmesine örnekler ise de ırk tipi içinde onu oluşturan tiplerin/varyasyonların ne demek olduğunu anlamamız açısından biraz da abartılı örneklemeleri olarak görülmelidirler.

Bu tipler arasında var olan bu skalayı sağlıklı kullanmak yetiştiricinin yetenek ve beklentilerine kalmıştır. Hiç bir yetiştirici tek bir tipe odaklanarak ırkın bütünlüğüne hizmet ettiğini iddia edemez. Köpekleri fazla irileşip hantallaştıkça, daha rahat hareket eden atletik tipe, pigmentasyonda kayıplar yaşadıkça ya da kürkte abartıya kaçtıkça onu dengeleyen diğer ırk tipi dahilindeki diğer köpeklere ihtiyaç duyacaktır.